

τῷ δικαιοσύνην, νὰ περιπατῇ ὠπλισμένος, νὰ ἀναλαμβάνῃ αὐτὸς ὅτι τῷ ἀνήκει, νὰ θηρεύῃ πανταχοῦ καὶ πάντοτε τὰ ἄγρια ζῶα, νὰ εἰσάγῃ ἐλευθέρως τὰ ἀναγκαιοῦντα αὐτῷ τρόφιμα, κτλ. κτλ. Ἀλλ' ἂν, ἐξ ὑπερβάλλοντος ζήλου καὶ ὅπως καταστήσωμεν τὴν κοινωνίαν ἰσχυροτέραν, παρητούμεθα τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐλευθέρου συνεταιρισμοῦ, τῆς ἐλευθέρως συναθροίσεως, ἢ τοῦ δικαιώματος τοῦ σκέπτεσθαι, τοῦ λαλεῖν, τοῦ γράφειν, τοῦ διὰ τύπου δημοσιεύειν, ἢ τοῦ δικαίωματος τοῦ μὴ συλλαμβάνεσθαι ἄνευ λόγου, μηδὲ δεσμεύεσθαι ἄνευ δικαστικῆς ἀποφάσεως, ἂν ἀπλῶς εἰπεῖν, κατελιμπάνομεν ἐνενηήκοντα δικαιώματα ἐπὶ ἑκατὸν ὅπως καρπώμεθα ἀσφαλέστερον τῶν λοιπῶν δέκα, ἠθέλομεν κάμει κακὸν λογαριασμόν.

Μὴ παρχωρῶμεν εἰς τὴν κοινωνίαν ἢ τὰ δικαιώματα ὧν ἔχει ἀνάγκη ὅπως ὑπηρετήσῃ ἡμᾶς ὡφελίμως· διατηρήσωμεν δὲ ὅσα ἕκαστος δύναται νὰ ἐξασκήσῃ ἀκινδύνως. Μὴ ζητῶμεν ὅμως πρὸ πάντων δικαιώματα φαντασιώδη, ἀνόητα, προδήλως ἀντιφάσκοντα εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου.

Ὅθεν τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπαρστατεῖν⁽¹⁾ ἐν πολιτείᾳ πανδήμου ψήφοφορίας, εἶναι συνωμοσία τισσάρων ἀνθρώπων ὅπως ὑποδουλώσωσι τισσαράκοντα.

Ω.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ο ΧΑΛΕΤ ΕΦΕΝΤΗΣ, ὑπὸ Κ. Ράμμου. (Φυλλάδ. Α'.—Ζ'), ἐν Ἀθήναις, 1867.

Ὅσω βρίθῃ ἡ νεωτέρα ἡμῶν φιλολογία κακῶν μεταφράσεων κακῶν ξένων μυθιστορημάτων, τόσω σπανίζει πρωτοτύπων ἀξίων λόγου μυθιστορικῶν προϊόντων καὶ μάλιστα ἐθνικῶν ἐχόντων τὴν ὑπόθεσιν. Ἄν δ' ἐπελμβάνετο τις νὰ ἀναζητήσῃ καὶ ἐξεύρῃ τὸν λόγον τοῦ φαινομένου τούτου, ἂν ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξηγήσῃ διατί ὁ ἐθνικὸς τῆς Ἑλλάδος βίος τοσοῦτον ὀλίγους εὔρε πρὶ ἡμῖν τοὺς μυθιστορικοὺς μεταλλευτάς, ἐνῶ τοῦναντίον ὁ ἄφθονος συρφετός τῆς ξένης καὶ ἰδίως τῆς γαλλικῆς μυθιστοριογραφίας, μεταγγιζόμενος ἐναμίλλως ὑπὸ τῶν ἀποσχόλων παιδῶν εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν, στρεβλεῖ ἀπνθρώπως οὐχὶ μόνον αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ τὰς καρδίαις καὶ τὸν νοῦν καὶ τὰ ἥθη αὐτὰ τῆς ἀπείρου καὶ ἀνερματίστου νέας γενεᾶς, πολλὰ ῥιθύνοντο ἀληθῶς νὰ εὔρῃ τὰ αἷτια τῆς τοιαύτης καταστάσεως,

(¹) Ο συγγραφεὺς ἀναφέρει καὶ ἄλλας τοιαύτας ἀξιόσεις, ὅσον τὴν ἀξίωσιν παροχῆς ἐργασίας (droit au travail) κ.τ.λ. Τούτων μὴ ὑπαρχουσῶν εὐτυχῶς παρ' ἡμῖν, παραλείπομεν τὰ περὶ αὐτῶν λεγόμενα.

καὶ εἰς μακρὸν νὰ ἀναχθῇ πέλαγος ὑποθέσεων. Ἰσως ὅμως αὐτὸ τοῦτο τὸ φαινόμενον δικαιολογεῖ αὐτὸ ἑαυτό· ἰσως αὐτὴ ἡ παράδοξος πλημμυρὶς τῶν ἐκ τοῦ ξένου μυθιστορικοῦ βορβόρου μεταφράσεων, κορυφωθείσα καὶ ὑπερχειλίσασα, ἐξηυτέλισε τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐλαφροῦς φιλολογίας εἰς τὰ ὅμματα τῶν δυναμένων ἐπιτυχῶς νὰ καλλιεργήσωσι τὸ ἄλλως εὐχαρι τοῦτο φυτὸν ἐπὶ γῆς ἑλληνικῆς.

Καὶ ἀληθῶς, ἀφ' οὗ τοῦ 1824 ἐδημοσίευσεν ἐν Παρίσις ὁ μακαρίτης Πίκκολος τὰ κατὰ Παῦλον καὶ Βιργινίαν, τὴν πρώτην ἰσως μετάφρασιν γαλλικῆς μυθιστορίας, μέχρι τῶν τελευταίων δέκα ἐτῶν, καθ' ἃ οὐδὲν σχεδὸν ἄλλο, πλὴν τῶν διδασκτικῶν βιβλίων, ἐδημοσιεύετο καὶ ἀνεγινώσκετο ἐν Ἑλλάδι· ἢ μεταφράσεις τῶν ἔργων τοῦ Δυμᾶ, τοῦ Σύν καὶ τοῦ Φεδᾶλ, τὸ κακὸν ἀληθῶς ἐπλεόνασε καὶ ὑπερῆρε τὰς κεφαλὰς ἡμῶν. Χωρὶς τῆς ἐλαχίστης καλλισθησίας, ὁδηγούσης τὴν ἐκλογὴν, χωρὶς ἱκανότητος χειραγωγούσης τὴν μετάφρασιν, ἑκατοντάδες μετ' ἑκατοντάδας ἐκ τῶν ἐφημέρων καὶ ἀποβλήτων ἐκείνων διανοητικῶν προϊόντων τῆς Δύσεως, ἀφ' ὧν καὶ ἐν τῇ πατρίδι τῶν ἔτι, τῇ Γαλλίᾳ, ἤρχιζον ἀποστρέφοντες τὴν κεφαλὴν, μετεφέροντο εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἀναγγελλόμενα διὰ μυριάδων ἀγγελίων καὶ προπεμπόμενα διὰ τῶν τυπικῶν ἐπικροτήσεων καὶ ἐγκωμίων τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων. Δύο δὲ διάφορα καὶ καθαρῶς διακεκριμένα τάγματα ἀπετέλουν οἱ τὸ θεάρεστον τοῦτο ἔργον ἀναλαβόντες μεταφρασταί· οἱ μὲν, συναισθανόμενοι ἰσως τὰς ὀλεθρίους τοῦ ἔργου τῶν συνεπείας, προβλέποντες ποῦ ἤθελεν ἀπολήξῃ ἡ τοιαύτη βιομηχανία τῶν, ἀδιαφόρουν ὅμως χάριν προφανοῦς καὶ ἀμέσου χρηματικοῦ κέρδους, καὶ εἰς πάχυνσιν μόνον τοῦ βαλαντίου τῶν ἀποβλέποντες μετέφραζον καὶ πάλιν μετέφραζον, διότι ὁ ἑλληνικὸς κόσμος ἐκπλαγείς τὸ κατ' ἀρχὰς πρὸς τὸ ξενότροπον καὶ ἰδιοφανές τοῦ προσφερομένου αὐτῷ ἐδέσματος, νοστιμευθεὶς δὲ κατόπιν τὴν καρυκευμένην ταύτην τροφήν, κατέπινε λαίμαργως τὰ ὄψα, καὶ ἄπληστος μετέλλασσε πινάκια, ζητῶν νέα παρασκευάσματα, καὶ καλοπληρόνων τοὺς νέους τούτους σικελοὺς μαγείρους τῶν νέων ὀφιοφάγων τῆς Ἑλλάδος. Τὸ τάγμα τοῦτο τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος κερδοσκοποῦντων ἐκ τῆς διαφθορᾶς καὶ ἐξαμβλώσεως τῆς καλλισθησίας τοῦ κοινοῦ, τῶν ἐκμεταλλευομένων τὴν πρὸς τὸ παράδοξον καὶ ξενότροπον ἔμφυτον ῥοπήν τῶν ἀναγνώστων, τῶν νέων τούτων Ἀγγλῶν, τῶν ποτιζόντων τὸ ἠθικὸν ὅπιον τοὺς ἀθώους Κινέζους τῆς Ἑλλάδος, ὑπῆρξε τὸ ὀλεθριώτερον. Πάν ὅ,τι τερατῶδες καὶ ἀπόβλητον παρήγαγον οἱ κατ' ἐμπορίαν καὶ εἰς τέρψιν ἀπογοητευμένου κιννοῦ μισθαρνοῦντες ἀργοὶ κάλαμοι τῶν Γάλλων μυθιστοριογράφων μετηγγίσθη εἰς τὸν

ἄπειρον νοῦν καὶ τὰς ἀγνάς ἐτι καρδίας τῶν Ἑλλήνων ἀνγνωστών, ἐτυπώθη εἰς χιλιάδας ἀντιτύπων, ἐπλημύρισε τὰ βιβλιοπωλεῖα, τὰς βιβλιοθήκας καὶ τὰς οἰκίας καὶ αὐτῶν ἐτι τῶν ἀπορωτάτων, παρήγαγε χρήματα καὶ πολλά χρήματα διὰ τοὺς καλοθελητάς ἐκείνους μεταφραστάς, καὶ ἐπλούτισε τὰ βαλάντια αὐτῶν ἐκ πολλῶν ὑστερημάτων πτωχῶν ἀνθρώπων· τὸ δ' ἕτερον τάγμα, ἀτολμώτερον μὲν τοῦ πρώτου, ἀλλ' οὐδὲν ἥττον ἐπίμονον, καὶ βελδίζον εὐθαρσῶς ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν μεγάλων πρωτάρχων τῆς νέας ταύτης ἐφευρέσεως, δὲν ἀπέβλεπεν εἰς κέρδος ἀλλ' εἰς δοξάν συγγραφικὴν ἀποτελούμενον ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ μαθηταρίων μόλις ἀποπερατωσάντων τὰς ἐγκυκλίους αὐτῶν σπουδὰς, καὶ μέγαν αἰσθανομένων κνισμὸν νὰ ἴδωσιν ἑαυτοὺς τυπωμένους καὶ νὰ κληθῶσι συγγραφεῖς, εἰργάζετο καὶ αὐτὸ, βοηθεῖα γραμματικῆς καὶ λεξικοῦ καὶ διδασκάλου εἰς πλουτισμὸν τοῦ διανοητικοῦ θερμοστέγους, ὅπου μεταφυτεύοντο τὰ μυθιστορικά προϊόντα τῆς Ἑσπερίας. Ἄν δὲ ὁ πρῶτος ἐκείνος τῶν μεταφραστῶν ὄμιλος ὑπῆρξεν ὁ ὀλεθριώτερος, οὗτος ὅμως ὑπῆρξεν ἀναντιρρήτως ὁ πολυπληθέστερος, καὶ κωμικώτερος· οὗτος ἐφρόντισεν οὐχὶ μόνον ἀπλῶς περὶ μεταφράσεως, ἀλλὰ καὶ περὶ κακῆς μεταφράσεως. Οὕτω δὲ ἔχει μόνον ἡ νέα ἡμῶν φιλολογία ἐπλούτισθη δι' ἔργων ἀναξίων παντὸς λόγου, ἀποθανόντων ἅμα τῇ γεννήσει των ἐν τῇ πατρίᾳ αὐτῶν χώρα, καὶ μηδέποτε ὄνειρευθέντων τὴν τιμὴν τῆς μεταφράσεως, ἀλλὰ καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἐπλούτισθη διὰ πρωτοτύπων φράσεων, καὶ ἡ γλῶσσα ἡ γαλλικὴ διὰ νεοσημάντων λέξεων καὶ ἐκφράσεων. Εἰς τοὺς γλαφυροὺς καλάμους τῶν ἀποσχόλων αὐτῶν παιδαρίων θρεῖται ὅλος ἐκείνος ὁ ὄρμαθός τῶν χριτωμένων ἀπογευμάτων, ὧν μάτην ἤθελέ τις προσπαθῆσαι νὰ καταστρώσῃ κατάλογον· εἰς αὐτῶν τοὺς κόπους καὶ τὰς ἀγρυπνίας μετεμορφώθη τὸ : feu le Roi εἰς τὸ ὁ ἐν πυρὶ βασιλεὺς, τὸ : le ciel se peignait sur le lac εἰς τὸ ὁ οὐρανὸς ἐκτερίζετο ἐπὶ τῆς λίμνης, τὸ : Tuilleries εἰς κεραμοποιεῖον, τὸ : faiseur de tours εἰς πυργοποιόν, τὸ : la force de la tourmente εἰς τὸ ἡ ἰσχὺς τῆς βασάνου, τὸ : les criminels étaient flétris εἰς τὸ οἱ κακοῦργοι ἐμαραίνοντο, καὶ μυρία ἄλλα ἄνθη ὀρθοεπίας ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς.

Οὕτω δὲ ἡ ταλαίπωρος μυθιστορικὴ φιλολογία τῆς Δύσεως, κακῶς ἐκλεγομένη, καὶ χειρὸν μεταφραζομένη κατήντησε βαθμυδὸν ὁ ἀποπομπαιὸς τράγος τῶν Ἑλλήνων Κατάνων, καθ' οὗ ἐκενοῦντο, καὶ δικκίως, αἱ ἀραὶ καὶ οἱ προπηλακισμοὶ παντὸς εὐφρονος, κηδομένου οὐ μόνον τῆς καλλισθησίας καὶ τῆς ἠθικῆς μορφώσεως τοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς γλώσσης τῆς ἑλληνικῆς· καὶ τὰ μυθιστορήματα, ὧν

τὰ ἀποδλητότερα καὶ ὑπὸ τὴν ἀπαισιωτέραν αὐτῶν μορφήν εἶχε γνωρίσει ὁ Ἕλλην, ἐσθμαίνον καὶ σημαίνουσιν ἔσως ἐτι καθ' ἣν στιγμὴν γράφομεν, ὄργανα διαφθορᾶς, βιβλία σατανικά, βιβλία ἀποσκορακιστέα, στρεβλωτάς τῆς τε διανοίας καὶ τῆς γλώσσης τοῦ Ἕλληρος.

Τίς, ἐν τοιαύτῃ ἠθικῇ ἐκπτώσει τοῦ μυθιστορήματος παρ' ἡμῖν, ἠθέλεν εὐρεθῇ ὁ εὐθαρσὴς καὶ γενναῖος, ὅστις θ' ἀπετόλμα νὰ πλεύσῃ ἄνω ποταμῶν, νὰ περιφρονήσῃ τὴν κατὰ τῶν μυθιστορημάτων ἐγειρομένην ὑπὸ παντὸς τιμίου καὶ πεφωτισμένου ἀνθρώπου κραυγὴν, καὶ νὰ δαπανήσῃ τὸ διανοητικὸν αὐτοῦ τάλαντον εἰς συγγραφὴν ἑλληνικοῦ, ἑθνικοῦ μυθιστορήματος;

Ολίγοι βεβαίως θὰ ᾔσαν τοιοῦτοι, πολὺ ολίγοι, καὶ ολίγοι ὑπῆρξαν πραγματικῶς.

Ἡ κατὰ τοῦ μυθιστορήματος γενικὴ κατακραυγὴ ἐδειλίασε τοὺς δυναμένους νὰ μεταφυτεύσωσιν αὐτὸ ἐπιτυχῶς ἐπὶ πατρίας γῆς, καὶ μόλις που σπάνικί τινες προέκυψαν διαμαρτυρήσεις κατὰ τῆς ἀδίκου ἐκείνης καταδίκης. Ἀδίκου εἶπαμεν, διότι δὲν δυνάμεθα, τὸ καὶ ἡμᾶς, νὰ συμμερισθῶμεν τὴν γνώμην τῶν φρονησάντων καὶ φρονούντων ἐτι ὅτι τὰ μυθιστορήματα εἰσὶ προγραπτὰ ἐκ τῆς πολιτείας τῶν γραμμάτων, ὅπως περιγράφοντο οἱ ποιηταὶ ἐκ τῆς πολιτείας τοῦ Πλάτωνος. Ἄν ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουσιν ἐτι μυθιστορήματα, ἄξια τῆς καταδικαστικῆς ψήφου παντὸς σπουδαίου ἀνδρός, ἀπορρίπτει ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν, καλλασθητικὴν καὶ ἠθικὴν, ἢ ἂν ἐγράφησαν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τύπῳ μυθιστορίαι συντελέσασαι εἰς ἐκλυσιν τῶν κοινωνικῶν ἠθῶν καὶ ἐξάμβλωσιν τῆς αἰσθήσεως τῶν ἀναγινωσκόντων, δὲν εἶνε βεβαίως τοῦτο λόγος νὰ ριφθῇ μέλαινα ψῆφος καθ' ὅλης τῆς μυθιστορικῆς φιλολογίας, καὶ ν' ἀποκηρυχθῇ κατ' ἀρχὴν ἐν γένει ἡ μυθιστορία, ἡ ὀψιγενὴς αὕτη τῆς διπληματικῆς ποιήσεως ἀδελφῇ. Ἄν ἀδχὴς μάγειρος παρασκευάζῃ κακῶς ἔδεσμά τι, καὶ τὸ ἔδεσμα γίνεσθαι ἀνούσιον καὶ ναυτιῶδες, δὲν πρέπει τις διὰ τοῦτο νὰ παύσῃ τρώγων τὸ φαγητὸν ἐκεῖνο. Ἀλλάσει ἀπλῶς μάγειρον, καὶ ἡ θεραπεία εἶνε εὐκόλος.

Ἡ ἀπλὴ αὕτη σκέψις ἔπρεπε νὰ παρακινήσῃ τοὺς παρ' ἡμῖν δυναμένους, καὶ παρακίνησεν εὐτυχῶς τινὰς ἐξ αὐτῶν, εἰς συγγραφὴν ἑλληνικῶν μυθιστορημάτων, καὶ μάλιστα ἑθνικῶν ἐχόντων τὴν ὑπόθεσιν.

Παρὰ νὰ ἔχωσιν αἱ δεσποινίδες ἡμῶν πρόχειρον τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἱστορίας τοῦ αἰῶνος τοῦ ΙΔ' καὶ ΙΕ' Λουδοβίκου ἐν τοῖς μυθιστορήμασι τοῦ Δυμά, κάλλιον βεβαίως θὰ ᾔτο νὰ καθίσταντο αὐταῖς προσιωτέρα δι' ἑθνικῶν μυθιστορημάτων αἱ δραματικαὶ σελίδες τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας, τῆς φραγκοκρατίας, τῆς ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν δουλείας ἡμῶν, τῶν ὤμοτήτων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τῶν ῥαδιουργ

γιῶν τῶν σεραγίων, καὶ τοσούτων ἄλλων ἀποκρύφω καὶ δυσανιχνεύτων περιόδων τῆς πατρίου ἱστορίας· καὶ ἀντὶ τὰ γράφωσιν οἱ ἄλλοι εὐνοεῖς τὴν Ἰκατίαν, τὴν Θεοδώραν Φραντζή, τὰς Ἀθήνας, προτιμότερον βεβαίως ἤθελεν εἶσθαι νὰ ἀφείλωνται ταῦτα εἰς ἑλληνικὸν κάλαμον καὶ ν' ἀποτείνωνται ἀμέσως εἰς Ἑλληνας ἀναγνώστας.

Οὕτως ἐσκέφθησαν, ὡς προείπομεν, τινὲς τῶν ἐλλήνων λογίων, καὶ μετὰ τούτων πρέπει ἀναντιρρήτως νὰ κατατάξωμεν τὸν Κ. Ράμφον, οὗτινος τὸ νῦν δημοσιευόμενον μυθιστόρημα *Ὁ Χαλὲτ-Ἐφέντης* εἶνε τὸ τρίτον, καθόσον γνωρίζομεν, ἐκτενὲς μυθιστορικὸν ἔργον, μετὰ τὸν *Κατζαντῶνην* καὶ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ, ὧν τὸ πρῶτον μετεφράσθη μάλιστα καὶ γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ Κ. Καρόλου Schaub ἐν τῷ Β' τόμῳ τῶν παρ' αὐτοῦ ἐν Γενεύῃ δημοσιευθέντων *Contes et Poèmes grecs modernes*.

Τὸ νέον ἔργον τοῦ Κυρίου Ράμφου ὑπόθεσιν ἔχει, ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντος μέρους αὐτοῦ, τὴν καταστροφὴν τῶν γενιτζαρικῶν ὀρδῶν ὑπὸ Μαχμουτ τοῦ Β', συμπράξει καὶ συνεργεῖα τοῦ ὑπουργοῦ αὐτοῦ Χαλέτη. Δὲν εἶνε μὲν καθαρῶς ἑλληνικὸν τὸ ὑποκείμενον τῆς μυθιστορίας ταύτης, ἀλλ' ἐνδιαφέρει τὸν Ἕλληνα σπουδαίως. Εἶνε διδακτικὴ καὶ περιέργος ἱστορικὴ ἐποχὴ, ἀξίη μελέτης διὰ πάντα μὲν φιλόστορα, ἰδίως δὲ διὰ τὸν περιέργον ἐθνολόγον, τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ παρακολουθήσῃ βῆμα πρὸς βῆμα τὰς ἀναμορφωτικὰς προσπάθειάς τοῦ κράτους τοῦ Ὀσμάν. Ὁ Κύριος Ράμφος καὶ ἐν τῷ μυθιστορηματι αὐτοῦ τούτῳ φαίνεται βελόως μελετήσας καὶ ἐντελῶς κατέχων τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ. Οὐχὶ μόνον τὸ καθαρῶς ἱστορικὸν μέρος ἀποκρύντως διευκρίνησεν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον τοῦ δράματος αὐτοῦ γνωρίζει, καὶ τὸν χαρακτήρα τῶν προσώπων, ἅτινα φέρει ἐπὶ σκηνῆς ἐφρόντισε ν' ἀπεικονίσῃ πιστῶς. Ὡς καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις αὐτοῦ μυθιστορικοῖς ἔργοις, ὁ συγγραφεὺς φέρει ἱκανὸν μετ' ἐαυτοῦ ἐφόδιον τοπογραφικῶν καὶ ἠθογραφικῶν πληροφοριῶν λίαν περιέργων καὶ πιστοτάτων· τὰς πληροφορίας δὲ ταύτας φαίνεται πορισθεῖς οὐχὶ ἐξ ἀναγνώσεως βιβλίων καὶ ἐπιτόνου μελέτης, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐπὶ τόπου σπουδῆς τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἡθῶν, ὧν ἐπελάβετο νὰ ἀποδώσῃ τὴν εἰκόνα. Διὰ τοῦτο δὲ αἱ περιγραφαὶ τοῦ Κυρίου Ράμφου δὲν φέρουσι μὲν τὸν τύπον τῆς ἀνέτου ἐκείνης βραδύτητος καὶ τῆς περιεσκεμμένης ἀλλὰ φορτικῆς πολλάκις λεπτομερείας, ἣν τρέφουσι συνήθως τὰ ὑπὸ τὰς ὀφθαλμοὺς τῶν ξένων μυθιστοριογράφων ἀνεωγμένα ἱστορικὰ καὶ γεωγραφικὰ βιβλία, ἀλλὰ βαίνουνσι μᾶλλον γοργαί καὶ ζωηραί, μετὰ λυρικῆς τινος ἀνυπομονησίας σπεύδουσιν εἰς τὸ τέρμα, καὶ ταχέως συναπαρτιζόμεναι ἐπὶ

τοῦ χάριτος ἐκ τῆς ἀναπλήσεως τοῦ γράφοντος.

Ὡς πρὸς τὴν πλοκὴν καὶ τὴν διασκευὴν τοῦ μύθου οὐδὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, καθότι δὲν ἔχομεν ἔτι ὑπ' ὄψιν ἡμῶν τὸ ὅλον τοῦ μυθιστορήματος. Ἐξ ὅσου ὁμοιᾶς ἀνέγνωμεν, βλέπομεν τοῦτο μόνον, ὅτι ὁ Κύριος Ράμφος ἀγαπᾷ πολὺ τὰς ἀποτόμους μεταβάσεις, καὶ ἐκ πολλῶν συγχρόνως νημάτων πλέκων τὸν μῖτον τοῦ μύθου του, εὐκόλως μεταπίπτει ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἕτερον. Τὸ σύστημα τοῦτο, ὅπερ ὁ Σὺνης ἰδίως καὶ ὁ Φεβὰλ ἀσπάζονται ἐκ τῶν νεωτέρων, ἔχει καὶ τὰ προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ, ὧν ὁμοιᾶς ἡ συγκριτικὴ ἀπαρίθμησης ἤθελε φέρει ἡμεῖς πολὺ μακρὰν τοῦ προκειμένου.

Περὶ τοῦ ὅρους καὶ τῆς γλώσσης τοῦ Χαλὲτ-Ἐφέντη ἡδυνάμεθα ἴσως νὰ παρατηρήσωμεν τινα, καὶ νὰ εὐχρηθῶμεν ἰδίως πλείονα ἐπιστάσιαν ἐκ μέρους τοῦ συγγραφέως ὡς πρὸς τὴν διόρθωσιν τῶν τυπογραφικῶν δοκιμιῶν· διότι τὰ λάθη εἶνε ἐνίοτε τοσούτον σπουδαῖα, ὥστε διατάζει τις ἀληθῶς ἂν πρέπει νὰ τὰ καταλογίσῃ εἰς βάρος τῶν στοιχειοθετῶν. Πιστεύομεν ὁμοιᾶς ὅτι περὶ τούτου θέλει φροντίσει ὁ συγγραφεὺς, ὥστε νὰ μὴ λάβωμεν πλέον ἀνάγκην νὰ σημειώσωμεν τι περὶ αὐτῶν, ὅταν ἐκδοθέντος ὁλοκλήρου τοῦ Χαλὲτ-Ἐφέντη, ἐπιληφθῶμεν ἐν τῇ *Πανδώρα* τῆς ἀναλύσεώς του.

ΑΓΓΕΛΟΣ Σ. ΒΛΑΧΟΣ.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

ΑΣΜΑΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΜΑΝΗΣ.

Ἡ Σταυριανή.

Ὀπόντας ἤμουνα μικρὴ
Μ' εἶχ' ἡ μανοῦλά μ' ἀκριβή·
Μ' ἐτάζε μὲ ζάχαρη
Τζαὶ μὲ κρησαριστὸ ψωμί⁽¹⁾.
Μὲ ἔβγαλε τζαὶ Σταυριανή,
Γιὰ νὰ σταυρώσω⁽²⁾ τὸ κακὸ

(1) Ὁ κρησαρίτης ἔρτος τῶν ἀρχαίων, ἦτοί ὁ ἐκ κοσκινισμένου ἀλεύρου. Ἰδὲ Ἀθήν. Γ'. 76. «Ἄρτους σποδίτας κρησαρίτας περιφέρειν.» Ὁ ἀποστείλας ἡμῖν τὰ ἀνωτέρω δοκίμια Κ. Ν. Γ. Πολίτης γράφει «κρησαριστὸ» μετὰ Ι, ἐκ τῆς κριθῆς, οὕτως τῆς κυριωτέρας τρεφῆς τῶν ἐν τῇ ἀφόρῳ Μάνῃ οἰκούντων, ὑπὸ δὲ τῶν Τσακῶνων καλουμένης «κρίσας.» Ἰδ. *Etude du dialecte tsacopien*, par Gust. Derille σελ. 31.

(2) «Νὰ σταυρώσω τὸ κακὸ», ἦτοί νὰ ἐξαφανίσω ἐπὶ σταυροῦ αὐτὸ. «Λέγομεν δὲ «μ' ἐσταύρωσες—μὴ μὲ σταυρώνῃς» εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν, ὥπως λέγομεν καὶ «πιλατώω». Ἀμρόττοι δὲ αἱ λέξεις ἐκ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Πιλάτου. Τοιαύτας τινὰς περιέργους ἀναλογίας παριστῶσι καὶ τινὰ ἄλλα κύρια ὀνόματα. Μαθὼν περὶ τις ἀποδημῶν Ἑπαιρώτης ὅτι ἐγέννησεν ἡ σύζυγος αὐτοῦ, ἡρώτης ποῖον ὄνομα ἔδωκε τῷ νεογνῷ· καὶ ὅτι ἤκουσεν ὅτι ὀνομάσθη Μιχαὴλ «Ἄμ' δὲν μοῦ τόβγαζαν, ἀπεκρίθη, Στέρει νὰ μοῦ σταυρώσῃ, ἡ Ζήση νὰ μοῦ ζήσῃ, μόν' ἐβγάλαν Μιχαὴλ καὶ μοῦ χαλάσαν τὸ παιδί;» Ἐν Μάνῃ ἰδίως τὰ ὀνόματα Σταυρὸς, Σταυροῦλα, Σταυριανή εἶναι κοινά.